

Razen zvezno koordiniranega vrhovnega štaba, osnovne organizacijske strukture in standardizacije oozja ni videti, na primer, da naj bi bilo še kaj več v zvezi upravljalne skupne obrambe. Tako preurejena obrambna pripravljensost ni ne bila mnogo bolj učinkovita, ker bi jo vsak narod zares čutil kot svojo, temveč bi tudi onemogočila vznemirljive možnosti in sumničnija kakoga novega oficerstva puča za restavracijo beogradskega centralizma in diktature.

(Ciril Zebot, SD, april 1968)

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Vsekakor se bo treba dogovoriti za sorazmeren medrepubliški ključ za zasedbo diplomatskih položajev, poleg tega pa bi si morali Slovenci izgovoriti, da jim redno pripadajo ambasadorska mesta v Avstriji in Italiji, kjer žive slovenske manjšine. Republike naj bi tudi imele dogovorjeno pravico da lastnih republiških atašeev v državah, kjer bi to zanje bilo posebej koristno.

(Ciril Zebot, SD, april 1948)

LETNIK XX. — VOLUME XX. I. APRIL - 1. MAJ. 1969. Published monthly by: Slovenian National Federation, of Canada, 646 Euclid Ave. Toronto, Ont. Canada. ŠTEVILKA 4. & 5. - NUMBER 4. & 5.

MISEL RASTE

Na drugem mestu prinaša list delni ponatis članka iz Slovenije in ki vsebuje ne sicer novo, a revolucionarno misel, ki je nastala v današnji Sloveniji. Misel je revolucionarna največ zato, ker je vključena v članek, ki je bil objavljen v časopisu, ki izhaja v Sloveniji danes. Članek je zelo jasni obliki pove, da morajo Slovenci biti pripravljene zapustiti današnji jugoslovanski državni okvir in si poiskati drugačno državno obliko, če se Jugoslavija izkaže za Slovence škodljiva. Iz istega članka je tudi razbrati, da se je Jugoslavija takšna v resnici tudi izkazala.

List Slovenska država v eni ali drugi obliki ponavlja to misel od svojega nastanka in že njeno ime samo prča, da je to tudi namen Slovenske države. Dolga leta je slovenski državni program pomenil prelom duhov slovenske emigracije in težko bi bilo ugotoviti številno ali pa v odstotkih, kako je bila slovenska emigracija orientirana v preteklosti. Ponavljanje o „večini slovenskega naroda“ ali „večini slovenske emigracije“ je bilo zelo pogosto v obeh močnejših strujah. V resnici pa je bilo število in razmerje bilo nevažno, ker slovenska emigracija ni uspela — po svojih predstavnikih ene ali druge smeri v enakih meri — spremeniti toka slovenske politike.

Gotovo je list Slovenska država, čeprav v zelo majhni meri, redno prihajal v roke državljanom današnje slovenske republike. Večkrat so tudi v isti, majhni, meri prihajali v Slovenijo drugi listi, ki izhajajo v zamejstvu ali pa med slovenskimi izseljenci. Tisti, ki so zagovarjali misel o slovenski državi in oni, ki so jo odklanjali. Listi, ki so stali na stališču jugoslovanske države ureditve, niso mogli najti večjega odmeva, ker so pač bili v skladu z uradnim, to je Titovim, državnim konceptom, čeprav so dosledno in pravilno zagovarjali stališče o komunizmu in komunizem odločno odklanjali.

Težko bi bilo dokazati, da je ravno pisanje Slovenske države napotilo številne rojake v Slovenijo, da so postali ne le naklonjeni slovenski državi, ampak marveč, da so celo začeli o njej glasno ali celo javno razpravljati in jo zagovarjati. Tako ta misel vedno močneje izgleda kot v gotovih primerih, edina praktična rešitev za Slovenijo in njen izhod iz sedanjega suženjstva, tako političnega in gospodarskega. Težko pa bi bilo tudi dokazati nasprotno.

Dejstvo je, da je Slovenska država delala 20 let in širila politični program slovenske države med vsemi, ki so na kakršenkoli

Prijatelj Slovencev

„Eden izmed naših stalnih čitateljev S.D., velik prijatelj in dobrotnik Slovencev, zlasti v Nemčiji, pa tudi drugod po svetu in v domovini, gospod Thensundern pošilja vsem Slovincem v Kanadi iskrene slovenske pozdrave. Kot ni morda vsem poznano: G.Th. Thensundern je po rojstvu in čutenju Nemeč, ki pa se je iz ljubezni do Slovencev naučil prebrati slovensčino, da je lahko pomagal slovenskim emigrantom med obema vojnoma v Nemčiji. Zdej je star že 79 let pa še vedno poln idealizma in korajže. Upanje ima, da bo mogoče še osebno priti obiskat Slovence v Kanadi in Zdrženih Državah G. Thensundern hvala za Vaše prijateljstvo, pričakujemo Vašega obiska...“ Njegov naslov je:

Th. Thensundern. Konsistorialrat und Pfarrer i.R. 4401 Nordwalde, Bez. Munster, Westf. Nordweststrasse 13 - West Germany. Fernruf. 02573-205.

Zapiski ob knjigi "Srce v sredini"

Dr. Vinko Brumen je pod gorljivim naslovom napisal knjigo o življenju, delu in osebnosti Janeza Evangelista Krika.

Dr. J. Ev. Krek je bil središnja oseba dobe na prehodu v 20. stoletje in prvi dve desetletji v njem. Dr. Brumna, ki je pedagog in filozof, je zanimal predvsem kot človek. Delo političnih in kulturnih delavcev mora ustrezati neki osrednji ali matični zamisli — le tako je vse delo kulturnika nekaka osebno življenska umetnina. Pri Kreku moramo taisti enoviti pečat iskati bolj kot v neki osrednji misli v neki matični osebni drži, ki je napor, da pomaga svojemu narodu, boj za čim večjo občo blaginjo, "služba drugim". Osrednja misel pa, iz katere je Krek izhajal, je bilo krščanstvo. Brez Cerkev bi slovenski narod ne imel Krika. Razumeti ga more-

pa četudi se tako nezaten, na čim mogli vplivati na slovensko javno mnenje in na slovenske politične činitele. To dejstvo da je Slovenski državni edinstveno mesto v zgodovini slovenskega tiska. Po obliki in vsebini bi bila lahko mnogo boljša, ko bi uporabljala ali mogla uporabljati večja sredstva. Njen uspeh pa bi bil le nezaten večji v tem primeru, če bi sploh večji bil. Naslov je povedal vse in misel zaleta v naslovu je postala predmet aktualnosti in predmet razpravljanj med Slovenci; istočasno pa politični cilj mnogih rojakov. Po poročilih iz Slovenije, ki prihajajo iz različnih strani in iz vseh mogočih virov, pa četudi niso uradne statistike, bi lahko mirno rekli večine rojakov.

Pisanje Slovenske države je bilo v prvi vrsti namenjeno razširjanju slovenske državne misli. Njena tretja stran zadnjih treh let pa je pogosto razpravljala konkretne in stvarne možnosti slovenske državnosti v današnjih razmerah, ko je Slovenija vključena v komunistično Jugoslavijo. Del teh razmišljanj je s knjigo „Slovenija včeraj, danes in jutri“ postal splošno poznan v celi Sloveniji, četudi jih čitatelji niso preučili v vseh podrobnostih in so jih zato sem ter tja sprejeli s majhnim razočaranjem, ker pač niso povsem zajeli, da gre za minimalen slovenski narodni program. Minimalen program pa danes mnoge nezadovolji več, vsaj ne enako, kot jih je zadovoljil pred dvema letoma.

Noben program, če ga sodimo iz vidika enega naroda samega, ne more biti maksimalen. Za Slovence bi ne bil celo tisti, ki bi vključil slovensko državo, demokracijo, Gorico in Trst, Celovca ali brez Beljaka in ohranil današnjo mejo med Slovenijo in Hrvaško ter bi pustil Hrvatoma oba brega Mirne v Istri, kot je primer danes. A tu gre za posamezne dele in podrobnosti, ki jih ne bo mogoče preučiti iz oddaljenosti, tako časovne kot zemlje-pisne.

Zelo razveseljuje torej dejstvo — in zaradi oceana, ki nas loči še toliko bolj — da se poziv k resnemu razmišljanju o slovenski državi najde v Sloveniji saj mi, ki je danes skrajno nedemo-kraična in ji gospoduje komunistična stranka izredno svojevoljno. To dejstvo makoar ne pomeni in ne sme pomeniti, da je Slovenska država svoje poslanstvo opravila in bi se zato lahko, recimo, posvetila domačim kanadskim prilikam. Slovenska država mora vnaprej, prav tako kot v preteklosti, nenehoma poučdarjati misel slovenske države. Pomoč, ki jo pri tem ima ali bo imela od drugih listov, je pa priča dosedanjih uspehov in pravilnosti sodbe o najosnovnejši slovenski politični problematiki.

mo popolnoma samo, če upoštevamo, da je bil katoliški duhovnik.

Iz tega izhodišča raziskuje in odkriva dr. Brumen globine in značilnosti Krekove človeške osebe v vseh raznolikih oblikah javljanja in skrivnost uspehov njegovega dela ter poslanstva. Krek živí pred nami kot človek, duhovnik, politik, socialni delavec, organizator, gospodarstvenik, znanstvenik, pisatelj itd.

Krek je v svoji osebi družil vse takratni napor slovenskega naroda, da se gospodarsko okrepi, politično osvobodi, kulturno izsola in socialno uredi. Zato mora dr. Brumen kot vester zgodovinar ob Kreku pred nami razgrniti vse tedanje slovenske družabne in gospodarske razmere, političen razvoj, združeno gibanje, prosvetno delovanje in porajanje razgibanega društvenega življenja.

Ob branju Brumenovega Krika mi je nehote vzporedno začela vstajati tudi podoba dr. Lamberta Ehrlicha. Toliko podobnosti sem našel med njima, da se mi je zadelo, da bi lahko imenovali dr. Ehrlicha tudi "slovenski Krek tridesetih in štiri-desetih let". Seveda s tem nočem trditi, da med njima tudi ni bistvenih razlik. Podobnosti bi bilo treba še z resnim študijem potrditi. Tu bi rad samo nakazal nekatere podobnosti z mislimi, ki sem jih našel v knjigi. Tudi doba, v kateri sta živela oba velika Slovenca, je bila vsaka zase prelomna doba, vsaka pa s svojimi značilnostmi.

Ze na zunaj sta bila oba duhovnika, bogoslovna profesorja in imela še vrsto "poklicne izven poklica". Ob sta bila izredno nadarjena, imela močno voljo, srčno dobroto in ljubeznivost. Olikovala sta se po gibčnosti duha, hitrosti orientacije, po spoznanju bistvenega, da sta v vsakem položaju znala najti pravo rešitev. Ob sta bila impulzivna, vedno iniciativna, polna novih misli predlogov. Ker sta bila polna življenja, sta znala vdihniti življenja tudi novim idejam, se posvetiti delu z ognjem in pogumno povedati in braniti svoje mnenje. Mogoče jima je bila temperamentnost večjih tudi v breme pri podrobnem delu.

Obema je pomenil njih duhovniški poklic vse, najvišje. Krek je zaklinal v dunajskem parlamentu, da je pripravljen za vero in Cerkev tudi umreti. Za Krika je bil duhovnik božji berač, ki pri Bogu prosjači za druge, je varuh nebogljenih, ki že na tem svetu išče pravico za vse, ki jo sami ne znajo ali ne morejo najti. O dr. Ehrlichu je znano, da je ponovno izjavil, da je vse, kar je v življenju dosegel, dosegel samo kot duhovnik in njegovi učenci so mu na nagrobnik napisali samo duhovnik božji.

Tudi kot vzgojitelja sta si v marsičem podobna. Ob sta bila dobra poznavalca človeka in sta si ga znala osvojiti. S svojim zgledom sta kar izžarevala pripravljenost za delo pri svojih učencih. S svojo dobroto in ljubeznivostjo sta ogrela vsakogar. Sa sta bila kot magnet, ki vzbujata v drugih spečo neprebujeno do-roto in tudi sicer pomaga drugim do lastne osebne veličine. Visokošolce sta zbiral na počitniških tečajih. St. Jošt, Potrč, Ponoviče, Bohinj, Celje, Rogaska Slatina so bile samo nekatere priče živahnih študentskih razpravljanj. Ker sta znala brati ljudi, sta imela toliko predanim učencev, kakor menda nihče od naših velmož.

Ob sta bila znanstvenika, a ne "čista znanstvenika". Svoje socialno poslanstvo sta namreč čutila tako globoko, da sta žrt-

vovala tudi svoj čisti znanstveni poklic. Imela sta namreč oster čut za znamenja časa in njegove potrebe. Krek je videl prihod demokracije, da je narodu nujno potrebna vsoboda za njegov napredek, da so mu potrebne organizacije, da je treba začeti takoj, ta trenutke. Dr. Ehrlich je zgodaj zaslužil, da se slovenska partija pripravlja na nasilen prevzem oblasti in spoznal, da se približuje edinstveni čas, ko si bo lahko slovenski narod izbojeval svoje narodne pravice. Ob sta hotela narod na to pripraviti.

V narodovem življenju sta bila to, kar so v neodušljivi nara-vi fermenti: vzbudjalca, sproščevalca pozitivnih energij.

Bila sta generična genija, to je človeka, katerih genialnost to je vrhunska stvariteljska nadarjenost, ni na tem ali onem področju, temveč v njihovi človeškosti. Vse, kar ti ljudje storijo, ima lahko pečat njihove genialnosti, a vendar ne specifične, to je tej dejavnosti prirejene genialnosti. Tak ljudje, ki dejali, svojo genialno človekost obrnejo k temu, kar jim življenje prinese na pot, zato marsikdaj k raznim področjem istočasno ali zaporedoma. Zunaj stoječim lahko delajo vtis, da pri nobenem niso bili celi, ali da nobeden ni bil njih poklic. Generičen genij je genijalen človek, ki bi mogel skoraj na vsakem področju ustvariti kaj genialnega, ko bi se mu cel izdelala posvetil. Ker pa je delal na tolikih, je sicer na vseh pustil sledi svoje genialnosti, a pri vsakem se lahko vpraša, ali je to res bil njegov poklic.

Ob sta bila vidca, ki nista imela dovolj sodelavcev, ki bi njih ideje izpeljali. Tudi zunaj vrhuna rek, da, ko kralji zidajo, imajo težaki dovolj dela. Ustvarila sta dosti prilike za delo — tudi še za nas.

Ob sta bila najboljša in najbolj poštena človeka. Nista iskala časti, odklanjala sta odklikovanja. Razmetavala sta ideje, puščala zasluge, ne da bi se ozirala komu. Nikoli se nista pehala za voditeljska mesta. Ob nista hranila ne z denarjem, ne z znanjem, ne s časom. Vsakemu sta se znala dati takšna, kakor ju je potreboval — učenim in preprostim, mladim in stariim.

Ob sta izgorela v svoji dobroti. Ker nista nikoli iskala samega sebe, sta mogla napraviti še korak naprej — žrtvovala sta samega sebe za narod. Krek je omahnil izčrpan od dela zadet od kapi, Ehrlich pa je dobesedno prelił svojo kri za svoj narod.

„A nehote se človeku ob tem ponuja tvegana misel, kako bi Slovenci prestali drugo svetovno vojno in njene posledice, če bi tudi pred tem imeli koga, ki bi znal tako razbirati znamenja časa in bi nas na odločilne trenutke pripravil“. Dr. Brumen samomimogrede napravi to opombo. Pa je zanimivo razmišljati o tem, kaj bi dr. Krek storil na našem mestu. Nekaj gradiva nam nudi knjiga sama.

Krek je poznal socialno demokracijo, marksizem in teoretični komunizem. Oktobrske revolucije in njej sledeči razvoj komunizma v najbrutalnejši in tiranski sistem, ki stremi za nadvlado nad celim svetom, pa Krek ni več doživel. O komunizmu še meni, da se ga nam ni treba bati, ker je za dalj časa in za širše okrožje neizvedljiv. O socialni demokraciji je pa prepričan, da ne more ostati trajno veri sovrana, ker je demokracijsko čustvo tako močna vez, da se moramo sniti na bodočih poteh. Krek je videl, da ima socializem marksistinskega kova —

Federacija brez narodnega ključa... „EKONOMSKA POLITIKA“ je 27. 1. 1969 objavila tabelo, ki jo prevajamo v celoti:

.....Funkcionarji v zveznih organih, organizacijah in ustanovah: VOLILNI FUNKCIONARJI:

Crnogorci 58, Hrvati 32, Makedonci 17, Slovenci 15, Srbi 496, Albanci 2, Madžari 1, Turki 1, Judje 4, Slovaki 1, neopredeljeni 31, ostali 1. — Primerjava: Vse narodnosti skupaj 163, Srbi 496.

UPRAVNI FUNKCIONARJI:

Crnogorci 304, Hrvati 414, Makedonci 110, Slovenci 154, Srbi 3043, Albanci 7, Madžari 6, Turki 1, Judje 8, Neopredeljeni 179, ostali 21. — Primerjava: Vse narodnosti skupaj 1204, Srbi 3043.

PRAVOSODNI ORGANI:

Crnogorci 34, Hrvati 17, Makedonci 7, Slovenci 12, Srbi 196, Albanci 1, Judje 1, neopredeljeni 3, ostali 3. — Primerjava: Vse narodnosti skupaj 78, Srbi 196.

DELAVSKE ORGANIZACIJE, KI NUDIJO USLUŽNOSTI

ZVEZNI ORGANOM:

Crnogorci 28, Hrvati 41, Makedonci 11, Slovenci 6, Srbi 599, Albanci 1, Madžari 3, Judje 1, Slovaki 1, Italijani 1, neopredeljeni 11, ostali 2. — Primerjava: Vse narodnosti skupaj 106, Srbi 599...." (Po časopisu „Kritika“, št. 4, 1969, str. 104)

Komentar ni potreben, primerjaj poučne številke!

PROMETNE NESREČE V SLOVENIJI

Od 1. januarja do 12. aprila 1969 je bilo v Sloveniji 1387 prometnih nesreč. Življenje je izgubilo 81 ljudi, med tem ko je bilo teže ranjenih 562, laže pa 788. Skoda, ki so jo te nesreče povzročile zanaša skoraj 9 milijonov dinarjev. Statistike kažejo, da je bilo največ nesreč zaradi izsiljevanja prednosti, nato sledijo: prevelika hitrost, nepazljivost, nepravilno prečkanje ceste, nepravilno prehitavanje in prekratka varnostna razdalja.

• V Argentini sta se poročila 25. januarja Gabrielja Potocnik, hčerka Gabriela in Neže Potocnik ter Gregor Verbič, sin Pavleta in Stefke Verbič. Iskreno čestitamo in želimo vso srečo!

kljub svojim zmotam — prav, ko se bori za socialno pravico za uboge. Začel je sam z isto borbo in je vsaj pri nas socializem v tem prehitel in prekosil.

Kaj bi storil Krek, če bi živel na primer vsaj še 25 let in spoznal, da se komunizem ne bori samo za izboljšanje socialnega položaja, ampak da hoče imeti zase vsega človeka, da postavlja partijske interese daleč pred resnične koristi slovenskega naroda? O tem moremo samo z večjo ali manjšo verjetnostjo sklepati. Po mojem mnenju bi bilo za Krika odločilno njegovo prepričanje, da je svoboda dragocena dobrina, predpogoj življenju in napredku; da je demokracijsko urejena vladavina družbe utemeljena v krščanskih resnicah o človeku, njegovem bistvu in o njegovem sožitju z drugimi; da je vera najmočnejši temelj družbe.

Kdo ve, če ne bi dr. Krek postavil v onem trenutku — slično kot dr. Ehrlich — zahteve po podtalni slovenski vladi in po slovenski državi in bi to Slovenska ljudska stranka sprejela: Verjetno bi se potem razvoj drugače odvijal.

Velmožje kot dr. Krek niso samo last svoje generacije, pač pa postanejo splošno narodno bogastvo, vir iz katerega črpajo vsi rodovi. Krek je aktualen tudi za današnjo dobo in predvsem za današnjo mladino kot nesmrten glasnik svobode, prave demokracije in socialne pravičnosti. Se danes veljajo Zupančičeve besede, da je Krek slovenski centralni duh in srce v sredini in da so — v prenesenem pomenu — pri njem naše svetlinje v varnih in zvestih rokah. Današnja mladina naj verjame Cankarju, da more obroditi sočen sad le tisto delo, ki je bilo —kot pri Kreku — spočeto in izvršeno v čisti poštenosti.

Dr. V. Brumnu mora biti slovenski narod hvaležen, da mu je osvetlil vzor Janeza Evangelista Krika.

Pavle Verbič

Gdč. Majda Resnik je dosegla kot zastopnica našega lista drugo mesto pri izbiri "Miss By-Line", ob zaključku novinarskega tedna od 7. do 11. aprila letos v Toronto. Čestitamo!

• Dragotin Cvetko je zaključil svojo oceno dr. Gobceve in Fuggerjeve knjige o Antonu Sublju "From Carniola to Carnegie Hall" v Naših razgledih 22. marca 1969 s predlogom, naj bi izšla knjiga tudi v slovenski izdaji: "Ravno tako pa je interesantna tudi za Slovence, ki jih bo lahko informirala o plodnem delu pevca Sublja, obenem pa še o kulturnih prizadevanjih naših ljudi v ZDA. Zato bi bilo prav, če bi bila prevedena v slovensčino in bi doživela slovensko izdajo. Zaradi pomena, ki gre Subljevemu delu, in širine, s katero sega v kulturno podobo ameriških Slovencev, to vsekakor zasluži". (str. 175). —fs.

• Sele pred kratkim je svet zvedel, da so opravili lani 6. julija mašo zadušnico v pravoslavni stolnici v Leningradu za pisateljem Dostojevskim (1821—1881). Mase se je udeležilo okrog 100 svetjskih pisateljev, pesnikov, časnikarjev in študentov. Malo prej pa je bila slovesnost na njegovem grobu. Ob tej priliki so položili v njegov grob ostanke njegove vdove Ane Grigorjevne, ki je umrla 1. 1918 v Jalti, pa je izrazila željo v oporoiki, da bi bila pokopana skupaj s svojimi možem. —fs.

• 6. marca so imeli na Sir George Williams univerzi v Montreалу slovensko inauguracijo novega predmeta "teorija in praksa združništva", ki ga predava prof. George Davidovič, bivši tajnik Jugoslovanske Zdruzne Zveze. Prof. Davidovič predava vzporedno v angleščini in francoščini. Slavnostni govornik je bil prof. C.H. Barbier, podpredsednik švicarske zveze potrošnih zadrug, član izvršilnega odbora CIA in načelnik odseka za izobražbo odraslih pri UNESCO. Profesor Barbier je naglasil, da je ena izmed nalog združništva, da odpravi brezosebnost sodobne družbe. —fs.

SPREMEMBA PRI SLOVENSKI KULTURNI AKCIJI
Kot poroča GLAS Slovenske kulturne akcije z dne 11. aprila 1969, je na obnem zboru te organizacije dne 22. marca 1969 izvoljen nov odbor pod pred-

sedstvom dr. Tineta Debeljaka. Bivši predsednik Ruda Jurček je z nekaj svojimi pristaji občni zbor zapustil in izstopil iz organizacije.

"Slovenska velikonocna miza" v torontski mestni hiši (na cvetno nedeljo letos), kot so jo pripravili člani inčianice to-rontske S.A.V.A.-c.

slovenska DRŽAVA

Subscription rates \$4.00 per year: 30c per copy Advertising 1 column x 1" \$2.80

Member of C.E.P.F. SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvega v mesecu. Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado 4 \$, za Argentino 250 pezov, za Brazilijo 60 kruzairov, za Anglijo 20 šillingov, za Avstrijo 35 šillingov, za Avstralijo 2.50 avstr. L., za Italijo in Trst 800 lir, za Francijo 600 frankov.

Med Slovinci

Opozarjamo vse, ki se zanimajo za starostna vprašanja, da bo v soboto 24. maja 1969. ob 10. uri dopoldne v "Runnymede Public School Auditorium"-u važen, "razgovor za mizo", kjer bodo govorili o starostnih problemih (nasveti, razgovori, sodelovanje, uporabnost in zaposlitev, stanovanjska vprašanja, oskrba, podpora, domovi za stare itd.) osebe, ki se s temi problemi ukvarjajo.

Toronto

Na cvetno nedeljo so člani S.A.V.A.-e pripravili v torontski mestni hiši pod pokroviteljstvom "Folk Art Council-a" slovensko velikonočno mizo, ki je bila okusno pripravljena. Dekleta in fantje v narodnih nošah pa so obiskovalcem razlagali razstavljene predmete in odgovarjali na številna vprašanja.

Letni "novinarski teden" je bil letos od 7. do 11. aprila. Končal je s plesom in z nagrajenjem "Miss By-Line". Drugo nagrado za "Miss By-Line" je odnesla Slovenka, gdč. Majda Resnik — "Miss Slovenska država". Prvo nagrado je dobila Miss CBC, tretjo pa Miss Ukrainian Press. Majdi Resnik čestitamo!

G. Jurij Eržen šestdesetletnik. Organist in pevec — kdo ga ne pozna? Vse famo občestvo v Torontu in pol sveta, ako poslušas njegove življenjske zgodbe in kje je že vse bil. 60 let življenja mu je Gospod že poklonil. Koliko skromne marljivosti, brez lavorik, je v tem času s tihim delom doprinesel, vedo povedati prijatelji pevci, ki jih je vodil in učil. S skromnimi vrsticami — naj mu bo dokaz njihova zahvala — za vse opravljeno delo. Naj ga Vsemogočni ohrani še mnogo let in takem fantovskem zanosu, za lepoto pesmi Boga in slovenski narod!

g. Jurij Eržen vosti, brez lavorik, je v tem času s tihim delom doprinesel, vedo povedati prijatelji pevci, ki jih je vodil in učil. S skromnimi vrsticami — naj mu bo dokaz njihova zahvala — za vse opravljeno delo. Naj ga Vsemogočni ohrani še mnogo let in takem fantovskem zanosu, za lepoto pesmi Boga in slovenski narod!

Slovenska folklorna skupina "Nagelj" je pod vodstvom g. Soršaka nastopila v petek 18. aprila v mestu Regina (Sask.). Tja in nazaj so potovali z letalom kot gostje "Folk Art Council of Regina". Finančno stran je prevzel oddelek za šolstvo in Ont. Folk Art Council.

Dvodnevno turo je vodil g. Peter Čekuta, podpredsednik Canadian Folk Art Council (Toronto). V Regina so bili toplo sprejeti in ljudje so bili navdušeni z nastopom slovenskih gostov iz Toronta. Sodelovali so v prireditvi "Canadian Mosaic '69", ki ga je pripravilo mesto Regina.

NASTOP S.T.Z. V TORONTU V nedeljo 20. aprila je priredila Slovenska telovadna zveza telovadni popoldan v Slovenskem do-

g. Jože Resman

Dne 22. marca t.l. je v Clevelandu nenadno umrl dobro poznani in splošno priljubljeni g. Jože Resman, oče predsednika Slovenskega Državnega Gibanja dr. Mateja Resmana. Rojen je bil v Ljubljani 8. avgusta 1893. Po končanih solah na Dunaju se je naselil v Devici Mariji v Polju, kjer je prevzel službo pokurista v Vevški papirnici. Na tem mestu je ostal vse do leta 1945, ko je kot begunec odšel z družino v Avstrijo in od tam leta 1949 v Ameriko. Zena Marija rojena Hladnik, mu je umrla leta 1965, leta 1943 pa je izgubil sina Jožeta, ki je padel v boju s partizani. Zapuščila hčerko Romano Novak, sinova dr. Mateja in dr. Uroša v Clevelandu, hčerko Ado Rastrelli v Rovigo in devet vnukov in vnukinj. Zalujočim naše iskreno sožalje. Odhod tega dobrega, značajnega in umirjenega moža je boleča izguba za družino, pa tudi za številne prijatelje in znance. Pokopan je bil na pokopališču All Souls, kamor ga 26. marca pospremili številni prijatelji. Naj v miru počiva.

Zbor in soliste č.g. dr. Jerko Geržinič.

V nedeljo popoldan 30. marca pa je bil v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. koncert pevskega zbora "Jadrani" pod vodstvom pevovodje Reginalda Resnika.

Igra. V nedeljo popoldan 9. marca je igralska skupina "Anton Verovšek" zaigrala na odru Slovenskega delavskega doma na Waterloo Rd. Finžgarjevo ljudsko igro "Razvalina življenja".

Slovenski "mož leta". V nedeljo popoldan 16. marca je bil na banketu Zveze slovenskih narodnih domov v Clevelandu proglašen za slovenskega "moža leta" Frankie Yankovich, zani "kralj polk".

Telovadna akademija. V soboto zvečer 22. marca je Slovenska telovadna zveza v Clevelandu priredila pod vodstvom svojega načelnika, znanega slovenskega telovadca, g. Janeza Varskega svojo letno telovadno akademijo v novi šentviški dvorani. Nastopili so naraščajniški s simboličnimi vajami, mladenke z rajanjem, mladiči z gimnastičnimi vajami in vajami na gredi, bradlji in drogu. Akademija je uspela zelo lepo.

Slovenski misjon. V tednu med 23. in 30. marcem je bil v cerkvi Marije Vnebovzete na Holmes Ave. slovenski misjon. Misjon je vodil č.g. dr. Jerko Geržinič, misionar, ki se sedaj mudi na obisku v Clevelandu.

"Kralj na Betajnovi". V počastitev petdesetletnice smrti Ivana Cankarja je dramsko društvo "Lilija" v nedeljo popoldan 30. marca na odru Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. zelo lepo podalo Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi" v režiji g. Staneta Gerđina.

Chicago

Smrt vzorne slovenske matere. V Clevelandu je umrla ga Marija Hoge v visoki starosti 88 let. Pokojnica je bila mati dveh duhovnika-frančiškanaov: bivšega lemonskega kustosa p. Benedikta in našega župnika p. Tomaža. Morala je biti čudovita žena, da je vzgojila Cerkev dva duhovnika in njima vcepila obnem tuji ljubezen do slovenske besede. To zlasti vidimo pri svetoštetfanskem župniku p. Tomažu, ki je ves navdušen za ohranitev materinsčine. Naj blaga pokojnica uživa nebesko plačilo, obema duhovnikoma pa sožalje! Pokopana je bila 3. marca v Bridgeportu, Ohio.

45 let duhovnik. Dne 16. marca je obhajal 45 letnico mašništva preč. g. Mirko Godina, župnik hrvatske fare Sv. Jožefa Delvaca v Gary, Ind. Pred drugo svetovno vojno je bil župnik pri minoritski fari Sv. Petra in Pavla v Ptuj. Preč. g. Mirko Godina je neumorno delaven na vseh področjih. Živo se zanima tudi za naš tisk. Tudi bratje Hrvati nad vse cenijo njegovo delo. Naše iskrene čestitke za željo za zlati in biserni jubilej!

CARL VIPAVEC SLOVENSKI ODVETNIK IN NOTAR The Simpson Towers 401 Bay St. Suite 2000 - EM. 4-4004

Resnični slovenski praznik

PONATIS IZ „DELA“ Lojze Ude je objavil v ljubljanskem „Delu“ članek, ki je svoj čas izšel v „Svobodni mladini“ št. 6-7 leta 1928 v Ljubljani ob priliki desetletnice slovenske osamosvojitve. Med drugim je v njem rečeno:

V zgodovinsko slabo obdelanem obdobju prehoda iz Avstrije v Jugoslavijo manjka poglavje, ki bi s političnega in pravnega vidika razčlenilo svobodo, ki jo je imela Slovenija od 29. oktobra do tako imenovanega „ujedine-nja“ 1. decembra 1918, nato pa vedno manj do vidovdanske ustave (28. junija 1921), s katero je srbsko nadvladje v kraljevini Srbob, Hrvatov in Slovencev dobilo pravno utemeljitev.

V dogodkih 1. decembra 1918 je treba ostro ločiti dvoje: politično združitev Srbob, Hrvatov in Slovencev iz bivše avstro-ogrške monarhije s srbsko državo samo po sebi in način združitve. Politično združitev samo po sebi moremo pozdravljati tudi mi, odločno pa odklanjamo način združitve. In ravno v načinu združitve je značilnost 1. decembra 1918, saj je prišlo do drugačne združitve, kakor je bila 8. novembra 1918 dogovorjena v Zenevi. Dejstvo je, da se je politična združitev Srbob, Hrvatov in Slovencev izvršila brez vsakih izrecnih jamstev za politično svobodo Slovencev kot Slovencev, temveč le kot Jugoslovancev po srbsko imperialističnem razumevanju tega pojma, kteremu je prišla nasproti slovenska svobodomiselnost inteligencija z idejo o enem narodu Srbob, Hrvatov in Slovencev ter tako segla srbskemu imperializmu pod pazduho. Zato vidimo mi v 1. decembru 1918 le zarodek vidovdanske ustave, s katero je srbski imperializem dobil končno svojo pravno sankcijo.

Naš resnični praznik je le 29. oktober 1918. Tistega dne smo Slovenci proglasili svojo politično svobodo. Res smo se bili polni slabosti in nejasnosti. Kot prvi poizkus po tisočletnem suženstvu postaviti se zopet na lastne noge pa se spominjamo tega dne z bridko radostjo in srcu. Z ustanovitvijo kraljevine Srbob, Hrvatov in Slovencev za nas kot Slovencev ni prenehala teči čas. Če slovenska javnost še vedno boleha na dvomu: ali v spojitve s Srbi in Hrvti v en narod ali v okrepitev slovenske narodne svojstvenosti, je za nas to vpra-

Misijonsko predavanje s skioptičnimi slikami je imela č. sestra zdravnica Terezija Žužek v veliki svetoštetfanski dvorani. Udeležba je bila prav lepa.

V Peru, južna Amerika, je odpotoval Tomaž Fishingier kjer sodeluje pri Peace Corps. Poučeval bo v provincialni šoli. Obnem bo študiral zgodovino in kulturo Peruancev. Ima B.D. za umetnost in vzgojo na Chicago Sate Collegu. Mnogo uspeha!

Gospa Pavla Arko — 60 letnica. 21. aprila je dopolnila 60 leto življenja gospa Pavla Arko na 1835 W. Cermak Rd. Tri ponosne in pridne sinove ima: Toneta, Lojzeta in Janka ter hčerko Mihaelo, poročeno Symrajih. Tone in Lojze imata že doktorski naslov, Janko pa tudi pridno študira. Pred leti je gospo Pavlo in vso družino zadel hud udarec. Nenadoma je umrl mož Mihael. Pa kljub vsemu krepko prenaša vse dnevene skrbi in težave. Gospej Arkovi elimo še nekaj krepkih 10 let!

Poroke. V soboto 26. aprila sta se v cerkvi Sv. Ivane Santalke poročila gdč. Martina Pecharich in g. William Kintz. — V San Francisku, California pa g. Marko Leban in gdč. Borka. Marko Leban je sin Toneta Lebara iz Chicage. Vsem vso srečo in božji žegen!

19 obletnica slovenske radijske ure bo letos v soboto 25. oktobra. Zabeležite si ta datum v koledarje!

Poravnajte takoj naročnino! To je življenjski problem vsakega lista, tudi "Slovenke Drzave".

Za "Slovenikum" v Rimu je Slovenska Narodna Zveza prispevala znesek \$100.00?.

POZOR ROJAKI! POTUJETE SKOZI RIM v DOMOVINO? Sprejem na letališču ali železnici, ogled Rima, prenočišče, domača hrana itd. vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na: Vinko A. LEVSTIK Director in lastnik Hotel "BLEĐ" in Hotel-Penzijon "DANILA"

JOSIP A. RESMAN pokopali smo ga poleg naše drage matice na pokopališču Vseh vernih duš pri Chardnu, Ohio, v sredo 26. marca. Zaluječihčerka Romana, poročena Novak hčerka Ada, poročena Rastrelli sinova Mate in Uroš snahi Pepca in Milci vnuki Buci, Jaroška, Matjaž, Jože, Anita, Miha, Barbka, Katka in Peter Cleveland, Ohio—Rovigo, Italija

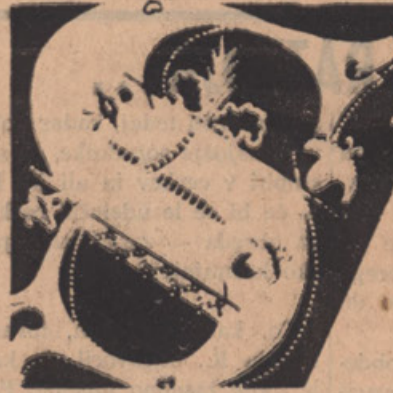
Dober v vseh letnih časih ACADIAN FOUR SEASONS Canadian Whisky V okusnem zavoju — odlična za darila ACADIAN—prvi na listi ZA PIVCE, KI VEDO KAJ JE DOBRO ACADIAN DISTILLERS, BRIDGETOWN, NOVA SCOTIA

Janez Brodar

Umrl je zadet od kapi bivši poslanec SLS in senator Janez Brodar. Pokopan je bil 24. marca v Spittalu na Koroskem. Pokojnik je bil sin prelepe Gorenjske, bil je eden vodilnih mož bivše SLS na Gorenjskem, zastopnik kamniškega okraja, odličen gospodar, združni delavec in prosvetar. Bil je idejni vodja stanovske organizacije slovenskih kmetov Slovenske Kmečke Zveze. Bil je župan v Pradolju, pozneje je bil izvoljen za poslanca SLS, za časa odtajanja kraljeve diktature je bil imenovan za senatorja. Ko so v času kraljeve in Zivkovičeve diktature nastali nemiri tudi v Sloveniji, zlasti v Senčurju, je postal tudi bivši poslanec Janez Brodar skupno z dekanom Matijem Škerbecem, poslanecem Streinom in drugimi žrtev preganjanja. Bil je obsojen in jo moral odsediti svojo kazen v Sremski Mitrovici. Leta 1945 je prišel z družino na Korosko. Zivel je med nami kot begunec, a ni užival polnega zaupanja vodilnih slovenskih politikov. Hudo ga je zadele smrt sina Marjana, ki je padel na mejl v bojih s komunisti. Leta 1950 je prišel z ženo v Cleveland. Po nekaj letih, ko je dosegel pokojnino, se je vrnil nazaj na Korosko, v Spittal ob Dravi k hčerkici Olgi in zetu Alojziju Stroju. Umaknil se je popolnoma v ozadje. Bolelo ga je nezaupanje. Sedaj je ugasnil njegov razbojni, pristno kmečki duh. Naj počiva v miru!

v Trstu, nato pa sta se naselila v Združenih državah.

Kljub vsem bridkostim, ki so jo prizadele, je bila rajnica vedno vedrega značaja in imela mnogo prijateljev. Lansko zimo jo je zadela kap, vendar je čudovito hitro okrevala. Neizmer-no je bila vesela, ko sta jo spomladila in poleti obiskala njena sinova Slavko in Bogdan. Letos v januarju pa se ji je zdravje zopet poslabšalo in morala je v polnišnico, kjer je umrla. Pokojnica je bila 49. februarja na pobreškem pokopališču v Mariboru. Tamkaj počiva skupaj s prijateljicama Štupca, ki sta jo sprejeli v svojo hišo, ko je ostala sama po drugi svetovni vojni. Naj ji bo lahka slovenska zemlja.

SLOVENIJA VČERA DANES in JUTRI

To je dva in trideseto nadaljevanje nove "3 strani" SLOVENSKE DRŽAVE, namenjeno sistematični analizi tekočega razvoja razmer v Sloveniji in Jugoslaviji pod rahljajočo se komunistično oblastjo. Nova stran se bo razvila v vrsto stalnih rubrik o pomembnih razvojnih

silnicah slovenske stvarnosti. Posamezne rubrike bodo pisali strokovnjaki na dotičnih področjih z lastno avtorsko odgovornostjo. Ker je tisk v Sloveniji še vedno zaprt v tesne okvire, svetovni tisk pa omejen na bolj slučajnostno in površno poročanje o

tamkašnji razvoju, upamo da bo globlja analiza na tej strani dopolnila važno vrzel v dosedanjem prikazovanju sprememb, katerih pomembnost presega politične meje Slovenije in Jugoslavije. Uredništvo "Slovenske države"

ZA ENAKOPRAVNOST SLOVENIJE

CIRIL A. ŽEBOT
Georgetown University

„Narava sama ne pozna plemenitih in neplemenitih narodov. Nobenega izmed njih ni poklicala, da bi vladal nad drugimi, niti ni določila katerega izmed njih, da bi

služil drugemu za kak njegov posebni namen. Enaka pravica mora veljati za vse. To je pot k spopolnitvi človeštva, to je zakon božji, ki ga ne more nihče brez kazni pre-

kršiti.“
(Manifest slovanskega kongresa v Pragi, 31. maj — 13. junij 1848.)

Ker narodna pripadnost opredeljuje važne kulturne in družbene prvine človeškega bivanja, spada težnja po narodni enakopravnosti med osnovna gibalna zgodovinska Slovenija. Slovensko zgodovino zadnjih stoletij let označuje venomerne borbe in prizadevanja za enakopravnost Slovenije. Slovenci so svojo težnjo po enakopravnosti v modernem svetu deklarirali v programu Zedinjene Slovenije leta 1848. Obnem z drugimi narodi v Avstro-Ogrski pa so morali čakati do leta 1918, da je prva svetovna vojna ustvarila pogoje za uresničenje narodno-politične enakopravnosti. Tako se je zdelo in tako so upali.

Zgodilo pa se je drugače. Dobra tretjina Slovenije je bila dana Italiji in novi nemški Avstriji. Pa tudi osamosvojeno jedro slovenskega naroda leta 1918 ni uresničilo slovenske narodne enakopravnosti. Povezava s Hrvaši in Srbi v novo državno tvorbo Srbov, Hrvatov in Slovencev ni bila sad svobodne pogodbe med enakopravnimi narodi in je okrajnjeno Slovenijo vključila kot podrejeno provinco — po vidovodanski ustavi pa celo kot dve ločeni provinci — v unitaristično kraljevino s centralistično oblastjo v Beogradu.

v Zenevi pogajanja za združitve s Srbijo in Crno goro. Osnovala naj bi se skupna vlada za nekatere zadeve, za druge pa naj bi še naprej veljala vlada kraljevine Srbije oziroma Narodno veče. Ta tako imenovana zenevska deklaracija (9. novembra 1918) pa je ostala le na papirju. Srbska vlada na Krfu jo je namreč odklonila, češ da pomeni nezapadni Srbiji in želitev njenih zaslug za osvobodjenje, pa tudi želitev Pašiča, ki je bil v Zenevi izključen iz vlade. V resnici pa so se uprli zoper zenevski dogovor zato, ker so bili prepričani, da se bo v domovini, kjer je ob odsotnosti dr. Korošca zastopal Narodno veče, do te dokončne ureditve pa vrši začasno zakonodajno oblast Državna veča, ki se ne more razpustiti pred sklicanjem ustavotvorne skupščine, izvede volitve vanjo na podlagi splošne in enake volilne pravice, pod nadzorstvom pokrajinskih zborov delajo avtonomne pokrajinske vlade, ki jim dovoljuje finančna sredstva državna vlada v okviru Državne veče dovoljenega proračuna.

žari so si opomogli od prvega strahu ter začeli ogroziti narodne meje. Po dolgih in burnih razpravah je osrednji odbor Narodnega veča v Zagrebu dne 24. novembra izvolil odbor 28 članov (med njimi so bile trije Slovenci), ki je bil pooblaščen, da brez odlašanja izpelje po danih navodilih organizacijo enotne države v sporazumu tako z vlado kraljevine Srbije kakor tudi z zastopniki vseh srbskih in črnogorskih strank. Navodila, ki so jih dobili delegati na pot, so med drugim določala, da je končna ureditev in oblika (monarhija, republika) pridržana ustavotvorni skupščini, ki izdela ustavo z dvetretjinsko večino. Do te dokončne ureditve pa vrši začasno zakonodajno oblast Državna veča, ki se ne more razpustiti pred sklicanjem ustavotvorne skupščine, izvede volitve vanjo na podlagi splošne in enake volilne pravice, pod nadzorstvom pokrajinskih zborov delajo avtonomne pokrajinske vlade, ki jim dovoljuje finančna sredstva državna vlada v okviru Državne veče dovoljenega proračuna.

Dne 1. decembra 1918 ob osmih zvečer je prestolonaslednik in regent Aleksander sprejel delegate: podpredsednik Narodne veče dr. Pavelič je prebral adresu in objavil sklep Narodne veče z dne 24. novembra, da se država Slovencev, Hrvatov in Srbov združuje s Srbijo in Crno goro v enotno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev pod vlado kralja Petra oziroma regenta Aleksandra kot njegovega namestnika. V sporazumu s srbsko vlado in zastopniki vseh strank naj se sestavi enotna parlamentarna vlada, ki bo odgovorna narodnemu predstavništvu. To predstavništvo mora biti zbrano do ustavotvorne narodne vlade v Beogradu ni bilo niti enega Slovenca; in ker so neslovenski delegati pri teh razgovorih morali v najboljših bistvenih točkah odstopiti od navodil, s katerimi so bili poslani v Beograd.

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Kako smo se zedinili!

Za umevanje še neodpravljenih rojstne hibe Jugoslavije bi bilo koristno, da bi vsak Slovenec dobro prebral poročilo o nastanku prve Jugoslavije v Malovi ZGODOVINI SLOVENSKEGA NARODA:

Dr. Korošec je... 25. oktobra (1918) v družbi dr. Zerjava odpotoval v Svico, da bi se poučil o položaju in da bi dobil zveze z inozemskimi politikami in državniki, zlasti pa, da bi se mogel posvetovati s člani Jugoslovanskega odbora in srbske vlade. Na prigovarjanje Francozov je po daljšem izmikljanju 8. novembra priznal Pašič v imenu srbske vlade Narodno veče v Zagrebu za zakonito vlado Srbov, Hrvatov in Slovencev iz ozemlja bivše avstroogrške monarhije in Trumbiča za njenega zastopnika pri zavetnikih, dokler se ne ustanovi skupno diplomatsko zastopstvo Narodnega veča in Srbije. Vzpredno s tem so se vršila

Notranje in zunanje razmere države Slovencev, Hrvatov in Srbov so silile, da se razmerje do kraljevine Srbije čimprej uredi. Na Hrvaškem so se pojavili neredi, Italija je kazala željo, da zasada tudi še naprej čez v premirju določeno demarkacijsko črto, pa tudi Nemci in Mad-

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Nepogodbena in centralistična

Iz Malovega zgodovinskega opisa je moč povzeti naslednje konkretne zaključke glede na značaj, vsebino in posledice zedinjenja 1. decembra 1918:

Iz Malovega zgodovinskega opisa je moč povzeti naslednje konkretne zaključke glede na značaj, vsebino in posledice zedinjenja 1. decembra 1918:

ZAKAJ JE SLOVENSKA INDUSTRIJA TAKO NEVARNO ZASTARELA:

"Kako moremo govoriti o sodelovanju, o mednarodni delitvi dela, če naš tehnični razvoj nazaduje! Vsi tehnični kazalci kažejo, da na nobenem izmed temeljnih področij, ki kažejo raven tehničnega položaja, ne napredujemo:

Patenti kot sadovi R/R (raziskovanja in razvoja)... pri nas... nezadržno padajo tako, da smo že za Španijo in Bolgarijo, se pravi na repu evropskih držav... V slovenski industriji... še on rednem nadomeščanju zastaralih naprav ni govora, kaj šele o modernizaciji... v mnogih industrijah je že daleč več kot 1/4 vseh strojev odpisanih... Ze pri izgradnji industrije smo postavili vanjo malone odpisane stroje... V Litostroju je bilo že v začetku vgrajenih več strojev tako rekoč muzejskih... iz leta 1916 do 1926. Do danes so se že trikrat amortizirali... Pri nekaterih obdelovalnih strojih omogočajo današnji stroji 25-krat hitrejšo (in cenejšo) obdelavo....

Finančna politika, ki je pobirala našim podjetjem vso amortizacijo in vse dohodke za nalaganje v čedalje širši investicijski fronti, zanemarjajo modernizacijo obstoječega, je pripeljala do današnjega položaja v gospodarstvu, ki nima svojega kapitala in si iz slepe ulice samo ne more pomagati. To pa pomeni... odmiranje R/R delavnosti in odmiranje tehnične inteligence....

...V deželah, kjer proizvodne sile zaostajajo in životarijo s tujimi licencami, nimajo kaj početi z novimi mladimi inženirji... ne preprečujejo njihovega odhoda v tujino... Pri nezahtevnih, že desetletja zrutiniranih napravah inženirja ne potrebujemo... Kar zadeva kvaliteto našega inženirja, pa se začuda z njim v tujini povsod pohvalijo, celo vodilna mesta mu zaupajo....

Cetudi je bila gospodarska enakopravnost republik in narodov v Jugoslaviji razglašena, resničnega pomena ni imela... Hitra industrializacija in centralno plansko vodenje gospodarstva sta terjala tudi centralno zbiranje akumulacije. Poglavitni instrumenta za centralno zbiranje akumulacije sta bila davčna politika in sistem cen. Ta akumulacija se je stekala v centralne sklade in federacija je uporabljala te sklade za financiranje investicij.... Prišlo je do sorazmerno velikega prelivanja sredstev iz ene republike v drugo! V tem obdobju je bila celo amortizacija gospodarskih organizacij usmerjena v centralne investicijske sklade in so jo uporabljali za financiranje centralnih investicij namesto za obnavljanje iztrošenih osnovnih sredstev....

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Druga etapa trajala od leta 1918 do leta 1961. To je obdobje, v katerem začetno bolj sistematično reševati vprašanje nerazvitih območij v Jugoslaviji. Smernice perspektivnega plana za obdobje 1957 do 1961 navajajo razvoj nerazvitih področij kot eno od najvažnejših politično-ekonomskih nalog, ki jo mora reševati srednjeročni plan. Poglavitni instrument za reševanje problema nerazvitih območij so bile zagotovljene investicije....

Neenakopravnost v drugi Jugoslaviji

Druga Jugoslavija je ob svojem nastanku leta 1945 dejansko ponovila centralistično rojstvo hibo prve Jugoslavije v obliki totalitarne centralizacije pod samoderžno oblastjo takrat staliniistične komunistične partije. Vendar je leta 1945 vsaj formalno obveljalo zvezo načelo, po preloz s Stalinom pa je partijski režim privzel ideološko usmeritev k "socialističnemu samoupravljanju". Neenakopravnost narodi Jugoslavije so segli po teh dveh povojnih spremembah kot novih možnostih za razvojno uveljavljanje svoje enakopravnosti. Ker pa je zaradi centralistično podražljivega gospodarskega sistema v povojni Jugoslaviji enakopravnost narodov bila prizadeta ne le s tradicionalnim političnim in davčnim centralizmom, kot pred vojno, temveč tudi z novimi prej nepoznanimi in bolj prikritimi oblikami diskriminacije, je povojna borba za enakopravnost bila težja in počasnejša.

Druga Jugoslavija je ob svojem nastanku leta 1945 dejansko ponovila centralistično rojstvo hibo prve Jugoslavije v obliki totalitarne centralizacije pod samoderžno oblastjo takrat staliniistične komunistične partije. Vendar je leta 1945 vsaj formalno obveljalo zvezo načelo, po preloz s Stalinom pa je partijski režim privzel ideološko usmeritev k "socialističnemu samoupravljanju". Neenakopravnost narodi Jugoslavije so segli po teh dveh povojnih spremembah kot novih možnostih za razvojno uveljavljanje svoje enakopravnosti. Ker pa je zaradi centralistično podražljivega gospodarskega sistema v povojni Jugoslaviji enakopravnost narodov bila prizadeta ne le s tradicionalnim političnim in davčnim centralizmom, kot pred vojno, temveč tudi z novimi prej nepoznanimi in bolj prikritimi oblikami diskriminacije, je povojna borba za enakopravnost bila težja in počasnejša.

Nove oblike centralizma

Za razumevanje slovenskega odpora proti beograjskemu centralizmu v povojni Jugoslaviji je davčnim dajatvam po letu 1962 treba dodati vrsto drugih, bolj zapletenih oblik gospodarske in politične diskriminacije, ki so posebno prizadele in še prizadevajo Slovenijo:

Za razumevanje slovenskega odpora proti beograjskemu centralizmu v povojni Jugoslaviji je davčnim dajatvam po letu 1962 treba dodati vrsto drugih, bolj zapletenih oblik gospodarske in politične diskriminacije, ki so posebno prizadele in še prizadevajo Slovenijo:

Ce hočemo popraviti položaj tehničnega napredka, potem je temeljni pogoj, da naše gospodarstvo moderniziramo, in to v nenehnem procesu... Ce bomo prepočasno ukrepali... dežele kot Grčija, Bolgarija in Španija, ki so bile leta 1960 še za nami, nas bodo dokončno pustile za seboj. In tega v tem stoletju ne bo mogoče popraviti! (Marko Kos, NASI RAZGLEDI, 24. februarja 1968).

Predsednik slovenske vlade Stane Kavčič je še bolj splošno utemeljil potrebo po slovenskem narodnem gospodarstvu in politiki:

"S tem v zvezi se tedaj jasno postavlja vprašanje nacionalnih ekonomij oziroma republiških ekonomij. Trdno sem prepričan, da bo tudi ta izraz in to gledanje dobilo državljansko pravico pri nas. Vse dotlej namreč, dokler obstajajo narodi ali pa skupnosti narodov in narodnosti bo obstajale tudi njihove ekonomije oziroma presežki dela teh ekonomij in obstajal bo tudi boj za to, kako bo ta presežek razdeljen. To je zakon blagovne proizvodnje in sedanjih ekonomsko-političnih odnosov. Ne moremo ga preskočiti in ni ga pametno uradno negirati, ker praksa nanj opozarja vsak dan znova." (Stane Kavčič, TEORIJA IN PRAKSA avgust-september 1968).

POTREBEN JE STEVILNI OBRACUN:

Kako in koga so deslej razvijali v Jugoslaviji prek "federacije", zvemo iz članka Janeza Škerjanca. "Mednarodni ekonomski odnosi v Jugoslaviji" (TEORIJA IN PRAKSA, januar 1969):

Ko so se voliči po prestani

(dalje na 4. strani)

SREČANJE Z MILOVANOM DJILASOM

CIRIL A. ŽEBOT

Spričo tolikih člankov v listih in revijah svobodnega sveta o jenskem obisku Milovana Djilasa v Angliji in Ameriki ter številnih in še vedno novih razprav Djilasa samega v velikem svetovnem tisku nisem smatral za pomembno, kaj šele za potrebno, da bi kakršnokoli moje pisanje o tem zasebnem in osebnem srečanju bilo malenkostno, če že ne povsem neprirnemo.

Zaradi osnovne človečanske dostojnosti in poročevalske resničnosti ter v ponovno potrditve izpričane kulturnosti Prešernovega in Slomškovega naroda pa sedaj čutim, da moram o Milovanu Djilasu napisati nekaj svojih vtisov in spoznanj.

Ob izidu Djilasove knjige NOVI RAZRED pred dvajsetimi leti sem o njej napisal daljšo razpravo, ki jo je objavilo šest ameriških, angleških, francoskih, nemških in italijanskih revij (SOCIAL ORDER v St. Louisu, AMERICA v New Yorku, THE TABLET v Londonu, ETUDES v Parizu, STIMMEN DER ZEIT v Münchenu in VITA E PENSIERO v Milanu). Posebna moč Djilasove knjige je bila v njenem izvirnem odkrivanju eksistencialne dinamike vladajočih komunističnih režimov v življenju nasprotju z njih ideološko prevtvo. V svoji razpravi sem razmišljal o razvojnem pomenu tega nasprotja. En skupaj odtisov teh razprav sem sponkel zalozniku te prve Djilasove knjige v svobodnem svetu, F.A. Praegerju v New Yorku s prošnjo, da jih hrani za avtorja in mu jih izroči, kadar bo to mogoče.

Nekatere Djilasove ugotovitve v knjigi NOVI RAZRED sem navajal in analiziral tudi v svojih poznejših razpravah, med drugim tudi v svoji knjigi THE ECONOMICS OF COMPETITIVE COEXISTENCE, ki je izšla v založbi istega F.A. Praegerja v New Yorku leta 1964. Tudi v svoji novejši knjigi SLOVENIJA

VČERAJ, DANES IN JUTRI sem omenjal nekatera Djilasova stališča.

Imel sem torej nekaj literarnih razlogov za pozno srečanje z Milovanom Djilasom ob priliki njegovega obiska v Washingtonu.

Obenem z veliko večino kulturnih ljudi v svetu in med Slovenci — ki vrednost človeka ne merijo z zamrznjenih ali celo namišljenih stališč preteklosti in razvoja zgodovine ne skrivljajo iz zarotniških predpostavk — Milovana Djilasa cenim kot enega izmed večjih mislecev in osebnosti našega časa. Djilas ni samo velikega daru korenitega spoznavanja zapletenih družbeno-zgodovinskih pojavov in klenega izražanja teh svojih spoznanj, temveč ga odlikuje tudi nadpovprečna intelektualna iskrenost in izreden pogum odkritega in polno podpisane objavljanja svojih spoznanj brez ozira na osebne ugodnosti ali nevarnosti.

Kar se tiče Djilasove partijske preteklosti in odgovornosti za partijska zla dela med vojno in v prvih letih po njej, o tem bo sodila zgodovina na osnovi razpoložljivih podatkov, ne pa s pavšalnimi obdolžitvami in nedokumentiranimi sumničeni. Po pravnih normah kulturnega sveta je celo veljavno obtožen človek smatran za nedolžnega, dokler mu ni krivda nesporno dokazana po objektivnem postopku pred pristojnim sodiščem.

Čeprav se Milovan Djilas ne pristoje med verne kristjane, pa v svojih spisih po prelomu s partijo razodeva npravne nazore in kulturna merila zahodne krščanske omike. Pravično in primerno je torej da se ob življenju in delu Milovana Djilasa spomnimo krščanskega pojmovanja človeka, kot sta jo za vse čase ponazorili življenjski zgodbi Svetega Pavla in Avguština: vsak človek je sposoben za pravičnejša spoznanja, plemenitejša hotenja in boljša dejanja. Milo-

van Djilas je to krščansko sposobnost človeka izpričal v enem izmed najbolj kritičnih razdobjev človeštva.

Naj te občutke in misli v zvezi z mojim srečanjem z Milovanom Djilasom — tem "pogumnim upornikom" — kot sem ga preprosto označil v svoji razpravi o njegovi prvi svobodni knjigi pred dvanajsetimi leti — zaključijo citati iz njegovega najnovejšega članka DJILAS REVISTS ORWELL, objavljenega v THE NEW YORK TIMES MAGAZINE, dne 23. marca tega leta:

"Danes je mogoče z zaupanjem reči, da svet ne bo takšen kot si ga je namišljal George Orwell v svoji '1984'..."

"Rezilo Orwelove satire je bilo obrnjeno proti komunističnemu totalitarizmu. Zarezalo pa je globlje v samo jedro sodobne družbe in človeške narave... Človeško bitje ni brezpogojno predano svobodni, dokler surova sila ne ogroža samih osnov njegovega življenja. Orwellova misel ne dopušča niti neizbežnosti niti naključja. Družba in svet sta takšna, kakršna ljudje naredijo po svoji razumnosti in naporih..."

"Ideološka edinstvo komunističnega reda, ki jo je Stalin vzdrževal z najkrutejšimi in varljivimi sredstvi, se je izkazala za nevdolžno, ko so bili vpostavljeni nadaljnji komunistični režimi..."

"Vsi komunizmi so — oziroma so bili — istovetni v svoji celotnosti dogmatični izključnosti; toda vsak izmed njih se prilagaja — in razpada — na svoj lasten, takorekoč narodni način... Posebno je važno spoznanje, da je prav sovjetski komunizem bil prvi, ki je postal nacionalen, prvi pod Stalinom, s tem da je razvil pojem 'vodilne vloge' Sovjetske zveze kot 'glavne sile' svetovnega komunizma. V resnici je sovjetski komunizem zlitje imperikalizma in totalitarizma in je to v bistvu ostal do danes..."

"V letu '1948' bo marksistično-leninistična ideologija mrtva (tudi) v Sovjetski zvezi in partije ali ne bo več ali pa bo v razvalinah... Podjarmljene vzhodnoevropske države bodo postale neznosno breme za sovjetski birokratsko-vojaški imperikalizem... Socialni in nacionalni demokrati bodo prevladali in javnem življenju in bodo vodili borbo za državno samostojnost..."

"Stalinistično diktaturo je (tudi) mogoče označiti kot... nasilje v imenu utopije. Na prste ene roke pa je moč prešteti (komunistične) vodje v današnji Vzhodni Evropi, ki se verujejo v možnost utopične komunistične družbe, čeprav jim zato še ne prihaja na misel, da bi se odrekli monopola oblasti. Podobna usoda čaka tudi režime na Kitajskem, Kubi in v Albaniji..."

"Ker sem v načelu nasproten sedanjemu režimu v Jugoslaviji, je naravno, da si želim njegovo izmenjavo. Toda kot demokratični socialist bi rad, da bi se sprememba izvršila brez nasilja..."

"Po udaru z Moskvo leta 1948 se je Jugoslavija sicer vjugato toda nepovratno razvijala v smeri nedogmatičnih oblik in se približuje ključni točki, ki jo utegne doseči že pod Titom, bolj verjetno pa za njim. V tej zvezi je omembe vredno, da težnja Hrvatov in Slovencev za večjo državno neodvisnost ter Srbov za njih nacionalno zedinjenje postajajo bolj izrazite kot demokratične težnje, čeprav prve niso povsem ločene od drugih. Komunistične partije jugoslovske republike postajajo bolj in bolj nacionalistične, medtem ko njihova dogmatičnost upada. Jugoslovske republike so različne po kulturi in zgodovinskem razvoju ter zategadelj morajo zasnovati demokracijo edino-le na različne načine..."

"Sovjetske agencije bodo poskušale izbrati nacionalne spore, najprej s tem, da bodo razvne-

male nacionalistične strasti Srbov, ki so pravoslavni in edini (narod), med katerimi obstajajo kakršnekoli proruske tradicije. Ni spregledati važne podrobnosti iz sovjetsko-jugoslovskega udara leta 1948: neprimeri največje število Stalinovih pristašev je bilo med Srbi, predvsem onimi iz pokrajini, ki so bile tradicionalno navezane na Rusijo (kot n. pr. Crna gora), medtem ko jih med 'zapadnjaškimi' narodnimi skupinami, med Hrvati in Slovenci skoraj ni bilo..."

"Toda sovjetski vodje bodo varali same sebe, kot so se leta 1948 in vselej v preteklosti, kadarkoli so poskušali Srbe spremeniti iz prijateljev v svoje orodje in podložnike..."

"Leta '1984' bo jugoslovska federacija dosegla stopnjo konfederacije..."

"Napovedi tega lanka utegnjo vzemiriti ne le vse vrste komunističnih sektašev, temveč tudi mnoge druge, ki zamenjujejo ideale in idealizem z ideologijami. Dejansko danes ideologije duše človeške ideale in prikrijava važne človeške probleme. Človeštvo je prižvelo desetisoče let brez ideologij, toda ljudje ne morejo živeti in se boriti brez idealov. Ideologije so zaprti sistemi mišljenja in delovanja, sadovi moderne zgodovine, ki so jih rodili neuspehi in neprilagojenost vere za reševanje sodobnih družbenih in človeških problemov".

***

Te, najnovejše misli in izledki Milovana Djilasa o težavah in možnostih razvoja v deželah pod komunistično oblastjo gotovo ne spadajo v vrsto enoumnih spoznanj enosmernih danosti. So pa iskreni, poučni in dovolj odprto formulirani, da dopuščajo miren in spoštljiv razumski dialog med vsemi, kjer enako iščejo in pošteno želijo enako svobodo in enakopravno sodelovanje med ljudmi in narodi, tudi onimi v Jugoslaviji.

ZNANI RAZVOJA...

POGREB

Marija R. iz Vidma pri Ptujju mi je poslala pismo, ki obravnava (za podedelje) nadvse zanimiv problem. V pismu je zastavila vprašanje, na katerega — mislim — ima pravico do odgovora. Takole pravi:

"Toiko problem ste že obdelali v svojem okvirčku, tovariš dežurni, razvolajte torej še tega, ki vam ga bom zastavila jaz. Večkrat sem bila na pogrebu, na deželi, kjer je običaj, da pokojnega — preden ga pokopljajo — odnesejo v cerkev, da opravijo zanj še cerkveni obred. Ljudje so tam takih pogrebov vajeni.

Ze dvakrat pa sem na pogrebu doživela stvar, ki mi ni bila všeč, obojalni pa so ja tudi moji znanci in prijatelji. Umrli je starejši človek, na pogreb pa sta prišla tudi otroka, ki živita v mestu. V službi sta bila marljiva, izkazala sta se tudi pri družbenem delu in sprejeli so ju v ZK. In zdaj je prišlo na pogrebu do neprijetne, skoraj mučne situacije. Otroci pokojnika, ki so ostali na domačiji, na deželi, so se — ko so pokojnega očeta odnesli v cerkev — udeležili cerkvenega pogrebne obreda, sinova, ki živita v mestu in sta člana ZK, pa sta ostala zunaj cerkve, se potikala po vaškem pokopališču in nista vedela, kaj bi. Bilo jima je nerodno, čutila sta na sebi karajoče poglede ostalih vaščanov in zdelo se mi je, da bi se najraje nekam ugreznila.

Nedolgo zatem sem bila na drugem pogrebu, kjer se je dogajalo nekaj podobnega, kot sem opisala zgoraj. Zaradi tega bi rada, tovariš dežurni, da mi odgovorite na vprašanje: ali ko-

munisti niti tedaj, kadar pokopavajo najozje sorodnike, ne smejo stopiti v cerkev in ali jih lahko — če bi se le udeležili cerkvenega obreda — zaradi tega partijsko kaznujejo?"

To, kar vam bom, tovarišica Marija R., odgovoril, je kajpak le moje zasebno mnenje. Prepričan sem, da prav gotovo ne more in ne bo nihče zameril članu ZK, če se bo udeležil cerkvenega pogrebne obreda ob pokopu sorodnika, če je v kraju taka navada in si je pokojnik želel cerkveni pogreb. Nihče ne bo imel nobene pripombe tudi, če se bo član ZK udeležil cerkvenega pogrebne obreda za pokojnikom, ki sicer ni njegov ožji sorodnik, temveč, samo dober znanec ali prijatelj. Kajti do religije se človek — pa naj bo član ZK ali ne — ne opredeljuje z zunanjo manifestacijo, temveč s svojim notranjim odnosom.

DEŽURNI REPORTER"
VEČER, Maribor, 25. febr. 1969.

KDO OGRŌZA OBLAST...?

"...Oblast pač najbolj ogrožajo tisti, ki jo imajo v rokah. In ideje tudi. In če danes v mnogih socialističnih državah ideja socializma doživlja hudo devalvacijo, najbrž ni krivja ideja sama. Če morajo v neki državi po petdesetih ali petindvajsetih letih graditve socializma toliko kričati o protisocialističnih silah, najbrž res obstajajo. Lahko pa dvomimo, ali je protisocialistične sile res treba iskati samo po ulicah, v tovarnah, v uredništvih. Najbrž ne bi bilo napačno, če bi jih iskali tudi na bolj visokih mestih..."

Janez Stanič, DELO, 12. aprila 1969.

NERAZVITA OBMOČJA — TUDI V SLOVENIJI

...Da imamo v Sloveniji bolj ali manj razvita območja, nam pove že nekaj osnovnih podatkov. Najbolj razširjeno merilo takega stanja je narodni dohodek na prebivalca in na take podatke povsod naletimo, iz dnevnega časopisja jih poznajo vsi ljudje. Če ne upoštevamo skrajnosti in izločimo občine, ki imajo izredno visok narodni dohodek, kot je to v občini Ljubljana—Center, ampak primerjamo občine z višjim in nižjim narodnim dohodkom, najdemo razmerje 4:1, torej tako velik razpon, kakršen takoj prikaže, da imamo take razlike, da res lahko govorimo o bolj ali manj razvitih. Pri tem ne gre samo za primerjavo dveh občin, ampak za primerjavo skupin občin. Če vzamemo za merilo 5000 dinarjev narodnega dohodka na prebivalca, kar je po uradnem tečaju vzeto 400 dolarjev, imamo pod to višino v Sloveniji 18 občin; 39 občin od 60 ima narodni dohodek na prebivalca manjši od slovenskega povprečja, in 13 občin tudi manjši, kot je to jugoslovska povprečje, ki se sicer zelo zvišuje, vendar je v mednarodnem merilu še dokaj skromno. Ali če primerjamo stopnjo zaposlenosti tudi tu imamo med občinami razliko več kot 4:1, pri čemer računamo število zaposlenih na 1000 prebivalcev, torej v relativnem merilu. Pri tem je 38 občin, ki imajo manj zaposlenih, kot je to v slovenskem povprečju med njimi je 17 občin takih, ki imajo zaposlitev manjšo, kot velja za jugoslovska povprečje... Sicer pa lahko napravimo primerjavo kar z deležem kmečkega prebivalstva... V Sloveniji imamo po podatkih popisa prebivalstva iz 1. 1961 12 občin, ki imajo več kot 50 odstotkov kmečkega prebivalstva, 32 občin pa je takih, ki imajo ta delež večji, kot je bil za vso republiko ob tem popisu... Vsega skupaj imamo 21 občin, ki so slabše od jugoslovskega povprečja po navedenih treh kazalnikih, med njimi pa jih je sedem, ki so prav v vsakem pogledu pod jugoslovskih povprečjem..."

Dr. Zivko Siferer v Naših razgledih, 1. 18., št. 5., str. 130 — 8. marca 1969.

ZA ENAKOPRAVNOST SLOVENIJE

CIRIL A. ŽEBOT

(nadaljevanje s tretje strani)

tudi svojih lastnih gospodarskih virov." (Viktor Meier, istotam.)

3) Kje je naložen in kam se poslej pretaka tako imenovani "državni kapital" formalno ukinjenih povojnih investicijskih skladov "federacije", ki jih upravljajo tri "jugo"-banke v Beogradu? Poleg tega so še posebni primeri kot npr. dejstvo, da je zavarovalnica "Jugoslavija" v Beogradu dobila od prejšnje skupnosti jugoslovske zavarovalnic presežke iz "aktivnih" vrst

zavarovanja, dočim so druga zavarovalna podjetja morala prevzeti vse njene primanjkljaje iz "pasivnih" vrst zavarovanja.

4) Kako "federacija" še danes enostransko razdeljuje dragocene devize in s tem posredno tudi iz zahodnih dežel uvoženo moderno industrijsko opremo. O tem se je zadnje čase mnogo pisalo v Sloveniji, kjer so poudarjali, da Slovenija s svojim izvornim prisluži "federaciji" skoraj čertino konvertibilnih deviz, iz

turizma pa celo 28 odstotkov, od česar sme za svoje potrebe obdržati le devet odstotkov.

5) Kje v Jugoslaviji je "federacija" investirala in še hiti investirati v "velike objekte", ki si jih je pridržala? Ne v Sloveniji, ki je morala sama graditi vse elektrarne in tudi koperske železnice. Poučna so odkritja, ki jih prinaša na svetlo sedanja debata o pritisku za jugo-"integracijo" vseh elektrarn, kar Slovenija odločno odklanja, ker bi taka

integracija pomenila novo pretakanje slovenskega kapitala na jug. V slovenski študiji proti jugo-integraciji slovenskih elektrarn je profesor Ernest Pehani z ljubljanske elektronske fakultete napisal: "Glede akumulacije naših podjetij smo imeli slabe izkušnje. Kolikokrat nam je bila celotna akumulacija enostavno odvzeta in uporabljena drugod..." (EKONOMSKA POLITIKA, 7. aprila 1969).

6) Zakaj je ves široki obrobni

pas Slovenije — od Goriške preko Natranjske, Bele krajine in gor ob hrvaški meji čez Urvald in Haloze, vzhodni del Slovenskih gor in Prekmurje — še danes industrijsko nerazvit, kmetijsko pa zanemarjen? Zakaj je slovenska industrijska oprema zastarela, infrastruktura pa zaostala?

7) Kako je Slovenijo prizadela politika notnih železniških tarif in nešteti drugih "federalnih" regulatorov na osnovi najnižjega (v kakovosti, storilnosti in donosnosti) oz. najvišjega (v stroških in potratnosti) skupnega imenovalca z jugoslovskega povprečju. Tudi proti tem oblikam diskriminacije se čuje vedno več glasnega protestiranja v Sloveniji.

8) Kako so Slovincem zamenjali njihov denar v prevratnih letih 1918, (1941) in 1945 v primeri z 1:1 zamenjavo srbijskega dinarja v jugoslovskega leta 1918, tega v Nedičevega leta 1941 in Nedičevega v Titovega leta 1945?

9) Treba se je tudi vprašati — in empirično analizirati — koliko je Sloveniji dolejši resnično koristila — tako glede na funkcijo kot na osebje — vsa razsežna vojaška organizacija obeh Jugoslavij, silno razpisna zunanjepolitična služba in bohotni politično-upravni aparat povojne "federacije" — s prispevki za katere nekateri upravičujejo oz. razlagajo slovenski davčni delež "federaciji"?

Enakopravnosti narodov in republik v Jugoslaviji, posebno še Slovenije, torej ni napoti le od 1. decembra 1918 podedovani politični in davčni centralizem Beograda, temveč tudi dolga vrsta novih povojnih oblik politične in gospodarske diskriminacije. Vse to bo treba korenito odpraviti.

Tak je pomen sedanje borbe za uveljavljanje izvirne suverenosti slovenske republike.

PRETAKANJE SLOVENSkih DEVIZ:

O neverjetni gospodarski diskriminaciji prek centralistično-administrativnega razdeljevanja deviz je objavil nekaj poučnih podatkov France Jeras (DELO, 2. aprila 1969). Po njegovih podatkih je od celotnega uvoza industrijske opreme v letih 1967 in 1968 polovica — od uvoza iz konvertibilnih dežel pa kar štiri petine — bila financirana s privilegiranim dodeljevanjem deviz iz računa "federacije", ki si je te devize prisvojila — z oblastveno prisilo od podjetij, ki so jih prislužila z lastnim izvozom, večkrat z lastno izgubo. Od skupnega uvoza opreme v vrednosti 817 milijonov dolarjev je "vsaj za okoli 400 milijonov dolarjev opreme bilo uvoženih po posebnih pogojih" za "nerazvita področja", za gradnjo naprav za naravni plin, za industrijo cementsa, za železnice (Jeras ne pove v katere kraje je ta oprema šla) ni še posebej za naslednja podjetja: Energoinvest — Sarajevo, Rafinerija Nafta Pančevo, rudarsko-toplilniški bazen Bor, tovarna dušičnih gnojil Kutina, Rade Končar — Zagreb, Elektro-Srbija — Beograd in Sever — Subotica. Koliko so ta podjetja dobila deviz, ni bilo objavljeno. Od omenjenih 817 milijonov dolarjev uvožene opreme je za 500 milijonov dolarjev prišlo s konvertibilnih dežel, od katerih je le 100 milijonov dolarjev bilo devizno financiranih po rednem postopku, t.j. prek podjetij in poslovnih bank prek "federacije po posebnih — izjemnih pogojih (označenim panogam in podjetjem) pa za okoli 400 milijonov dolarjev".

Tudi za leti 1969 in 1970 je "federacija" že vnaprej dodelila za 151 milijonov dolarjev "posebne devizne kvote za uvoz opreme" in to še predno je bila v aprilu konstituirana nova zvezna skupščina za prav ti dve leti.

Iz primera deviz se vidi, kako so osnovna načela gospodarske reforme (samoupravljanje podjetij ter tržno nabavljanje in prodajanje blaga, kreditov in deviz) ostala na papirju prav glede najbolj pomembnih gospodarskih transakcij, ki so še vedno politično-administrativno določane in to niti ne po sorazmernem ključu republik, temveč po centralistični diskriminaciji "federacije".

AKUMULACIJA PREK INTEGRACIJE:

V zvezi s pritiski za "integracijo" slovenskih elektrarn v enotno jugoslovska elektrogospodarstvo je Slovenija, kot izgleda, končno zavzela jasno in odločno stališče, ki ga je utemeljil profesor Ernest Pehani z elektronske fakultete. Iz njegove utemeljitve slovenskega odklonilnega stališča povzemamo po EKONOMSKI POLITIKI (7. april 1969): "V zadnjem času... so nekatere republike pričele na veliko graditi proizvodne kapacitete, kot npr. Djerdap v republici Srbiji in velike termoelektrarne na Kosovem. Tudi Bosna je pričela graditi močne kapacitete termoelektarn... Ako bi se ponovno tesno povezali, kakor to oni spodaj želijo, ker ne vedo kam bi s presežki njihove energije, potem bi nas... prisilili, da izkoristimo te kapacitete, ki so jih zgradili... Pri tem ne gre samo za ceno električnega toka... Tudi mi imamo termoelektrarne... Kaj bi v tem primeru (jugointegracije) bilo z našimi rudniki in rudarji?... Pri edinstveni ceni bi naši potrošniki morali prispevati k izgradnji njihove elektrifikacije in za njihove izgube. Mi pa smo morali svojo elektrifikacijo sami plačati. Nihče nam ni pomagal... Glede akumulacije naših podjetij smo imeli slabe izkušnje. Kolikokrat nam je bila celotna akumulacija enostavno odvzeta in uporabljena drugod... Naj se podjetja oblikujejo po republikah, naj vsako izmed njih vodi svoje lastno gospodarstvo, za morebitne presežke toka pa naj se povezujejo z medsebojnimi dogovori. Nisem proti kupovanju električnega toka od drugod, kadar je to potrebno in po sprejemljivi ceni... Toda to se mora vršiti izključno na osnovi medsebojnih dogovorov, ne pa po kakem zunanjem diktatu".

Ce bo Slovenija posledje dosledno uveljavljala gornja načela gospodarske učinkovitosti in enakopravnosti za vse panoge slovenskega gospodarstva in družbenih služb, bo s časom premagala nakopičene probleme lastne nerazvitosti, industrijske zastarelosti, infrastrukturne zaostlosti in kroničnega pomanjkanja tudi na področjih osnovnih kulturnih, zdravstvenih in skrbstvenih potreb.

Knjige in revije

• Vyacheslav Chornovil, THE CHORNOVIL PAPERS. McGraw-Hill, 1968. Uvod: Frederick C. Barghoorn, Yale University.

Knjiga je prevod petičij in drugega pisanja, ki je bilo priloženo iz Sovjetske Zveze. Avtor je poročevalec za TV in časopise Vyacheslav Chornovil. Snov-protest proti neupoštevanju sovjetske ustave, ki jamči poleg drugega tudi osebno svobodo, svobodo govora, tiska, zborovanja in celo demonstracij kot tudi določa, da morajo biti sodne razprave javne, ter protest proti sistematičnemu poruševanju Ukrajincev ter nameri uničevanju ukrajinske kulture.

Knjiga pričinja — uvod prikazuje na kratko položaj Ukrajincev v Sovjetski Zvezi — s petičijo Chornovila državnemu tožniku v zvezi s kršitvijo ustave in procesih proti ukrajinskim intelektualcem v letih 1965 in 1966. Pomembnost očitkov je toliko večja, ker ne prihaja od kakega protikomunista, marveč od nekoga, ki je prepričan komunist,

• Fo poročil Canadian Press so se dvignile cene hiš v Kanadi v zadnjih petih letih povprečno za 50%, v Torontu pa celo 70%. —fš.